

TEORINĖ LINGVISTIKOS IR GLOTOEDUKOLOGIJOS TIRIAMŲJŲ METODŲ INTERPRETACIJA

Rasa Sklizmantaitė, Aleksandras Velička

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, Saulėtekio al. 11, LT-10223 Vilnius, Lietuva

El. paštas ukk@hi.vgtu.lt

Glotoedukologija, kitaip nei lingvistika, iš esmės yra nauja lingvodidaktikos mokslo šaka. Ji radosi XIX ir XX amžių sandūroje ir plėtojosi per kelis dešimtmečius, jos tobulėjimo procesas niekada nenutrūko. Lemiamas veiksnys buvo tyrinėjimo metodai. Atsižvelgiant į metodų tobulumą ir efektyvumą, glotoedukologijos laimėjimai tam tikrose srityse buvo daugiau ar mažiau svarūs. Lingvistika ir glotoedukologija yra susijusios, nes lingvistika yra glotoedukologijos objektas ir teorinis pamatas. Nepaisant bendrosios metodologinės mokslų sistemos ir visuotinio supančios realybės pažinimo metodo, kiekvienas mokslas turi savo specifiką, atspindinčią jo paskirtį, tyrinėjimo objektuose ir metoduose. Netolimoje praeityje pedagogikos, dar anksčiau ir lingvistikos, mokslai buvo laikomi grynai empiriniais. Jų tyrimo rezultatai buvo aprašomojo pobūdžio ir paprastai be tikslingos kiekybinės jų analizės. Dabar jau aišku, kad nepakankamas dėmesys tyrimo metodams buvo pedagogikos ir lingvistikos pažangos stabdys (Цетлин 1968: 23–41). Kadangi glotoedukologija, kurios objektas yra kalba, yra viena iš pedagogikos mokslo šakų, šiame darbe pateikiama teorinė jos mokslo tiriamųjų metodų interpretacija.

Reikšminiai žodžiai: glotoedukologija, lingvistika, lingvistinė statistika, lingvodidaktika, metodikos eksperimentas, koreliacija, validumas, interpretacija, realizacija, konstatavimas, mokymo procesas.

DOI: 10.3846/1822-430X.2008.16.4.92–98

Įvadas

Mokslo tiriamieji metodai dabar jau nėra vien mokslo darbuotojo prerogatyva. Kiekvienas mokytojas arba aukštosios mokyklos dėstytojas, kuris nori tvarkyti mokomąjį procesą, kad jis būtų maksimaliai efektyvus, turi siekti naujovių. Todėl reikia tyrimų, reglamentuojamų suformuluotomis hipotezėmis.

Vadinasi, geriausių užsienio kalbos mokymo variantų paieška turėtų tapti kiekvieno racionaliai ir naujoviškai mąstančio dėstytojo poreikis ir jo kūrybinės veiklos stimulus. Tačiau tam tikslui dėstytojas privalo turėti bent jau tiriamųjų metodų supratimą, kuriuos taikydamas jis

galėtų patikrinti savo darbo hipotezes, kuriomis siekiama tobulinti kalbų dėstymą konkrečioje mokymo situacijoje. Tai taikoma mokomiesiems dalykams atrinkti ir interpretuoti, mokymo priemonėms rengti, konkrečios kalbinės veiklos mokėjimui ir įgūdžiams ugdyti.

Remiantis pirma išsakytais teiginiais, straipsnyje pateikiama teorinė įvairių glotoedukologijos ir jos objekto kalbos tyrimo metodų esmės analizė ir interpretacija.

Tiriamąjo darbo analizė

Šiuolaikiniame lingvistikos ir kalbų mokymo metodikos moksle išskiriami pagrindiniai ir

pagalbiniai tyrimo metodai. Pagrindiniams metodams priskiriami: 1) teorinė lingvistikos ir metodikos mokslo, taip pat ir giminingos metodikos mokslui literatūros analizė, 2) naujingos kalbų mokymo patirties apibendrinimas, 3) mokslinis stebėjimas, 4) eksperimentinis mokymas, 5) autonominis mokymas, 6) bandomasis mokymas, 7) lingvistinė statistika. Pagalbiniais tyrimo metodams priskiriami: 1) anketavimas, 2) testavimas, 3) instrumentinė bandymų analizė, 4) rezultatų fiksavimas naudojant technines priemones, 5) pokalbis su eksperimento dalyviais.

Toliau nagrinėsime minėtuosius tyrimo metodus, bandysime teoriškai juos pagrįsti ir pailiuoti pavyzdžiais. Pabrėžtina, kad šių tyrimo metodų skirstymas yra sąlygiškas. Tai susiję su tuo, kad pateikiamą analizę norėta padaryti prieinamesnė ir akivaizdžią.

Atliekant metodikos tyrimą, minėtieji metodai izoliuotai naudojami labai retai. Jie yra tarpusavyje susiję ir veikia vienas kitą. Tai leidžia pasiekti objektyvių duomenų.

Teorinė mokslinės literatūros analizė

Tai yra labiausiai prieinamas, bet kartu reikalaujantis bene daugiausia darbo sąnaudų tyrimo metodas. Jis reikalauja iš tyrinėtojų ne tik didelio darbštumo, kruopštumo, erudicijos, bet ir specifinių mokslinio mąstymo įgūdžių, gebėjimų kritiškai vertinti perskaitytą dalyką, išskirti tai, kas yra aktualu numatytam tyrimui apibendrinti, palyginti, analizuoti. Neužtenka įsiminti perskaitytą dalyką, parašyti konspektą. Būsimasis darbas nebus sėkmingas, jeigu neišanalizuosime literatūros šaltinio. Mokslinės literatūros analizė atliekama galutinai pasirenkant tyrimo objektą, grindžiant darbo hipotezę.

Kritiškai studijuoti literatūrą bus gerokai lengviau, jei tyrėjas tinkamai įvertins idėjas. Kitaip jis tiesiog nepastebės daugelio esminių dalykų, jam reikšmingų tyrimo darbe. Vadinausi, studijuojant mokslinę literatūrą yra būtinos konkrečios idėjos ir suformuluoti darbo tikslai. Tai ateityje leistų sudaryti tiriamojo darbo hipotezę. Pagrindinis tyrėjo uždavinys studijuojant

mokslinę literatūrą yra tiesiogiai su tyrimo objektu susijusių faktų paieška. Pasitelkiant sukaupus faktus atliekami šie darbai: 1) apibūdinamas tiriamasis dalykas – kas jau yra atlikta šioje srityje, 2) surandama vienminčių, įvardijami jų atlikti darbai, 3) nustatomi literatūros šaltiniai ir jų autoriai, kurie laikosi skirtingos nuomonės, o tai vėliau leistų padaryti kritinės išvadas, 4) remiantis tiriamojo dalyko esamos būklės vertinimu, atsižvelgiant į savo šalininkų ir oponentų įdirbį, turi būti numatomos perspektyvinės darbo gairės, formuluojama darbo hipotezė, kurią vienu ar kitu tyrimo metodu reikėtų patikrinti.

Taigi mokslinės literatūros analizė turi daugybę tikslų, kurių nepasiekus, numatyto tyrimo pradėti negalima. Tai yra svarbu, nes pedagoginis procesas yra atvira, bet kartu ir sudėtinga sistema, kur tarpusavyje susiję atsitiktinumas ir būtinumas, laikini ir nuolatiniai, esminiai ir neesminiai dalykai, sąmonės ir pasąmonės veiksniai, subjektyvios ir objektyvios realijos. Rasti šių veiksmų sąsajas ir ryšius be išankstinio darbo studijuojant mokslinę literatūrą beveik neįmanoma.

Pažangiosios darbo patirties studijavimas ir apibendrinimas

Šis darbas atrodytų lyg ir nepriklausantis nusišlavėjusiems tyrimo metodams. Tačiau mūsų mokslo ir technikos amžiuje plėtojantis darbo kultūrai šis metodas visose žmogaus veiklos srityse įgyja vis daugiau populiarumo.

Yra nuomonių, kad tik eksperimentas teikia tyrėjui patikimų duomenų. Išskirtinė eksperimento svarba visose mokslo srityse yra neginčytina, bet tai nereiškia, kad kiti tyrimo metodai yra nereikalingi. Pedagogikos ir lingvistikos moksluose, tarp jų ir kalbų dėstymo metodikoje, nuodugnus mokymo metodų studijavimas, teorinis šių studijų pagrindimas yra svarbiausias dalykas.

Mokslškai vertinant pažangų patyrimą, atliekami darbai, kurie priimtini ir kitiems tyrimo metodams: faktų interpretacija, jų gretinimas,

lyginimas, sprendimų priėmimas, klasifikacijos rengimas leidžia nustatyti konkrečius mokslo ir mokomojo proceso dėsningumus, nustatyti metodikos tarpusavio sąsajas (Данилов 1975).

Metodikos istorijoje yra nemažai pavyzdžių, kai, interpretuojant ir vertinant dėstytojų patirtį, išsikristalizavo visuotinai pripažinti užsienio kalbų mokymo metodikos komponentai. Tyrėjų uždavinys – studijuoti ir apibendrinti pažangią patirtį – yra racionalaus prado nustatymas, kuris egzistuoja nepaisant asmeninės šios patirties tyrėjo bruožų.

Mokslinis mokymo praktikos esmės įvertinimas, argumentavimas ir interpretavimas, visų teigiamų patirties pusių vertinimas, prielaidų pažangiam metodui įdiegti sukūrimas – tai būtini atlikti darbai, kuriais siekiama tobulinti mokomąją darbą konkrečioje darbo vietoje.

Mokslinis stebėjimas

Tai yra bene vienas iš labiausiai paplitusių tyrimo metodų, be kurio negalima praktiškai išspręsti nė vienos tiriamojo darbo problemos. Ypač vertingas šis tyrimo metodas šiais laikais, kai tyrimo procese galima naudoti technines tyrimų rezultatų fiksavimo priemones. Anksčiau tyrimo darbuose stebėjimų rezultatai buvo apibūdinami tradiciniais vertinimo kriterijais, sudarant protokolines suvestines. Tačiau toks rezultatų fiksavimas kai kuriuo požiūriu buvo subjektyvus. Dabar, kai lingvistikoje ir metodikoje mokomasis-auklėjamasis procesas gali būti fiksuojamas kaip visybė arba tam tikrose jo grandyse šiuolaikinėmis techninėmis priemonėmis, stebėjimo rezultatai tapo gerokai objektyvesni ir patikimi (Velička 205: 113–121).

Stebint mokymo proceso tvarką, studentų ir dėstytojo darbą, pagalbinių priemonių efektyvumą ir parengtus bei aprobuotus mokymo būdus, daromos išvados, kuriomis galima deramai įvertinti dėstytojo metodiką. Faktų paiešką, vykdomus stebėjimus nemenkai lemia „išpuoselėta“ tyrėjo idėja. Tokia idėja faktų paiešką daro skaidrią, tikslingą ir rezultatųvią.

Vien kvalifikuota analizė, patikimi duomenys nepasiekia užsibrėžto tikslo. Mokslinis ste-

bėjimas turi būti materializuojamas schemomis, grafikais, lentelėmis ir t. t., kurie vaizdžiai rodo tiriamojo dalyko esamą būklę ir kaitą.

Mokslinis stebėjimas gali būti efektyvi priemonė, jeigu jis atliekamas itin kruopščiai. Šiuo atveju tyrimas turėtų būti ne tik kruopštus, bet ir maksimaliai tikslus. Mokslinis stebėjimas gali būti atliktas įvairiapusiškai. Ši įvairovė veikiama stebėjimo tikslų. Todėl galima kalbėti apie įvairius mokslinio stebėjimo būdus: vizualius, audityvinius, kompleksinius, audiovizualiuosius stebėjimus, analizuojant lingvistikos šaltinių, testų ir kontrolinių darbų rezultatus ir t. t. Šiuo metu ypač vertinga tampa introspekcija, t. y. savo paties darbo stebėjimas.

Autonominis mokymas. Šis tyrimo metodas yra palyginti naujas dalykas lingvodidaktikos praktikoje, tačiau tapo gana populiarius. Šia tema buvo parašyta daugybė disertacijų (A. Tarasovas, N. Byčkova, N. Skliarenko, R. Borisova). Tyrimo metodas grindžiamas mokslinę paiešką atliekančio dėstytojo metodine erudicija ir intuicija. Pvz., dėstytojas, pastebėjęs, kad izoliuotų žodžių mokyti yra nepakankamai efektyvu ir remdamasis savo patirtimi, prieina prie išvados, kad būtina semantizuoti žodžius pasitelkus kontekstą, vėliau patikrinus žodžių semantizavimo rezultatus mokymo procese. Šiuo atveju tiriamas mokymo būdo efektyvumas, kuris yra preliminaros darbo hipotezės dalykas. Remiantis tuo, gali būti realizuotas vadinamasis euristicinis požiūris, nes tyrėjas bando maksimaliai taupyti laiką rengdamas pažangų mokymo būdą. Tyrimo būdas, jo realizavimo etapai tvarkomi sąmoningai ir racionaliai pasirenkant iš galimų darbo variantų. Pasirinktas variantas iš karto įdiegiamas ir vertinamas taikant bendruosius kokybinius vertinimus arba formalizuotus duomenis, kuriuos galima matematiškai apdoroti.

Akivaizdus autonominio mokymo paprastumas, gana įprastas duomenų gavimas ir jų apdorojimas daro šį metodą vieną iš labiausiai prieinamų mokytojams ir aukštųjų mokyklų dėstytojams, kurie nėra gavę specialaus parengimo sudėtingiems tyrimo darbams atlikti.

Bandomasis mokymas. Šis metodas gana plačiai taikomas tiriant šiuolaikinę metodiką. Pagrindiniu bandomojo mokymo uždaviniu laikytinas masiškas parengtos mokymo koncepcijos, kuri davė teigiamų rezultatų, pasitelkus adekvačius mokomuosius dalykus, patikrinimas. Vadinasi, jeigu tyrėjas nori, kad pasiūlyto mokymo metodika būtų pakankamai patikima ir galėtų būti laikoma darbo programa ir mokymo būdu analogiškose situacijose, ji privalo būti nuodugniai patikrinta. Kitaip nei eksperimentinis ir autonominis mokymas, bandomasis mokymas teikia dėstytojui suminius ir šiek tiek apytikrius duomenis, kurie yra įtikinami ir pagrįsti, nes buvo atlikti pasitelkiant nemažą auditoriją. Atsiradęs duomenų netikslumas dėl kartais nevisiškai kruopščios kontrolės bandomojo mokymo metu ir galbūt kiek nepakankamos dėstytojų eksperimento vyksmo patirties niveliuoja duomenų statistinį apdorojimą išvedant vidurkį.

Eksperimentas kaip tyrimo metodas. Šis metodas tampa vis populiariesnis, nes juo galima gauti, kaip parodė tyrimai, objektyvius duomenis, turinčius apibrėžtą mokslinę vertę (Штыма 1971). Be eksperimento metodikos mokslo raida neįmanoma, nes bet kurio mokslo raida remiasi teorija ir eksperimentu.

Žinoma, kiekvienos naujos mokymo praktikos laikyti eksperimentu negalima. Tačiau yra nuomonių, kad bet koks nukrypimas nuo tradicinių mokymo būdų laikytinas eksperimentu. Tačiau tam nėra pagrindo, nes eksperimentas turi savo specifiką ir parametrus.

Eksperimentu laikytinas moksliskai pagrįstas autonominis mokymas, siekiantis išnagrinėti ir pagrįsti vieną, kai kuriais atvejais kelias mokomojo proceso inovacijas, nustatyti jų kaitą ir esamą padėtį izoliuojant nesusijusius su jomis veiksmus. Remiantis šiuo eksperimento apibrėžimu, galima laikyti tyrimą pradedant jį abstrakčiais dalykais ir pereinant prie konkrečių – hipotezių, faktų. Tai leidžia tyrėjus sėkmingai operuoti gautais duomenimis tobulinant mokomąjį-auklėjamąjį darbą.

Kitaip nei moksliniu stebėjimu, kruopščia analize eksperimento metu galima nustatyti

ne tik tai, kas yra akivaizdžiai pastebima ir gali būti nuosekliai veikama, bet ir tai, kas iš pirmo žvilgsnio nepastebima, tačiau susiję su tiriamuoju dalyku. Požiūris į eksperimentą dabar pakito iš esmės. Tiek pas mus, tiek užsienyje atliekami įdomūs eksperimentiniai tyrimai: siekiama geriau suvokti eksperimento esmę, parengti racionalią jo atlikimo metodiką. Nepaisant daugybės laimėjimų, bendrasis eksperimento vertinimas dar negali būti visiškai patenkinamas.

Eksperimentuojant daugeliu atvejų sprendžiami periferinio pobūdžio uždaviniai. Tai neskatina spręsti globalinių uždavinių ir deramai pagrįsti užsienio kalbų dėstytojų metodikos. Svarbiausios priežastys, trukdančios eksperimentiniam darbui plėtotis ir turėti reikšmę rengiant, teorinį kalbų dėstytojų pagrindimą būtų šios: 1) nihilistinis kai kurių kitų mokslo šakų atstovų požiūris į humanitarinių mokslų eksperimentą; jie netiki pedagoginio eksperimento gautų duomenų objektyvumu, 2) tradicinė atliekamų eksperimentų tvarka pastaruoju metu nepasižymi nei įvairove, nei gautų rezultatų tikslumu. Daugeliu atvejų tyrėjas pasitenkina vienu iš būdų, pvz., lygina mokymo rezultatus su gautais eksperimento rezultatais, o tai nepakankamai objektyvu. Šiuo atveju lyginami specialiai ir tradiciškai mokytojų studentų darbo rezultatai, 3) dar nėra pakankamai parengti, viena vertus, eksperimento teorija ir, antra, eksperimento atlikimo technika, atsižvelgiant į mokymo proceso poreikius, 4) pagrindinė metodikos eksperimento dalis – mokslinė gautų duomenų interpretacija – nefiksuoja arba tai daroma nepakankamai. Šiuo atveju sunku konstatuoti, ką naujo davė eksperimentas, kokia jo vertė mokymo praktikai, 5) daugelyje eksperimento interpretavimų ir aprašymų autoriai nepakankamai aiškiai nustato atlikto darbo duomenų patikimumą ir tikslumą. Tai neleidžia pakartoti panašių bandymų analogiškose situacijose, todėl toks požiūris ne padeda, o kliudo užsienio kalbos mokymo dėsningumams nustatyti.

Metodikos eksperimento tyrimo objektas pirmiausia turėtų būti užsienio kalbos mokymo procesas. Dėl to vienu pagrindiniu šiuolaikinio užsienio kalbų mokymo komponentu reikia

laikyti pratimą plačiaja šio termino prasme, taip pat pagalbinės mokymo priemonės.

Šių dalykų prioritetas nemažina tyrimų svarbos, kurie analizuoja mokomųjų dalykų atrankos tvarką, jų pateikimo ir įtvirtinimo būdus, kalbinės veiklos rūšių tarpusavio sąsajas.

Kitas klausimas būtų metodikos eksperimento struktūra. Čia būtų galima išskirti keturias sudedamąsias dalis: 1) varijuojantys kintamieji dalykai, kuriems priskirtina tai, ką tyrėjas darbo metu keičia, 2) nevarijuojantys kintamieji dalykai, kuriems, viena vertus, priklauso studentams būdingi bruožai, kita vertus, individualios dėstytojo ypatybės. Šiuolaikinėje eksperimento koncepcijoje individualūs eksperimento dalyvių bruožai yra mažai ištirti, nes jie laikomi nekinantys, 3) nevarijuojantys kintamieji dalykai, kuriems priklauso visa tai, ką tyrime laikoma nekintama visuma (tekstai, pagalbinės priemonės, akademinės grupės sudėtis), tačiau šie dalykai eksperimentuotojo nuožiūra gali būti padaryti kintamais, 4) galutiniai eksperimento duomenys, kurie būtų pagrindinis tolesnio eksperimentinio darbo objektas.

Apsistokime prie eksperimento atlikimo etapų, jo atlikimo eilės tvarkos. Sisteminant visą darbo rengimą, eksperimento rezultatus galima suskirstyti į keturis realizuotinus etapus:

Pirmoji dalis – organizacinė. Ji apima kelis svarbius momentus, kur pagrindinis laikytinas hipotezės formulavimas ir pagrindimas. Hipotezė atsiranda dėl analizės, kurios metu konstatuojamas neatitikimas nusistovėjusių metodinių nuostatų ir sąvokų, naujomis, hipotetinėmis galimybėmis siekiant geresnių mokymo rezultatų. Šiuo metu atliekant tyrimus parengiama darbo hipotezė, kuria remiantis analizuojami ir sisteminami surinkti faktai. Daugkartinė hipotezės patikra, patikimi rezultatai yra būtini, priešingu atveju tyrėjas gali pasirinkti klaidingą versiją.

Antra fazė – realizacija. Ji numato hipotezėje iškeltų idėjų, susietų su parengta tyrimo medžiaga, realizavimą. Čia itin svarbu užtikrinti metodikos eksperimento skaidrumą siekiant, kad gauti duomenys būtų pakankamai patikimi.

Trečioji fazė – konstatavimas. Ji apima visumą darbų, kuriais nustatoma kiekybinės ir kokybinės rezultatų charakteristikos. Rezultatai

apdorojami norint gauti duomenis, kurie būtų visiems prieinami, patikimi ir vaizdžiai iliustruotų nustatytus dėsningumus.

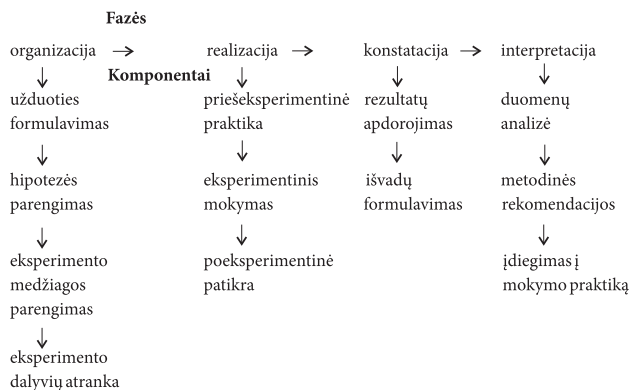
Ketvirtoji fazė – interpretacija. Ji yra itin svarbi, nes be objektyviosios ir kruopščios analizės ir eksperimento metu gautų ir apdorotų duomenų negalime iki galo suprasti pasiektų rezultatų.

Yra dar viena fazė, kuri tiesiogiai neįeina į eksperimentą, tačiau yra pereinamoji metodikos eksperimento ir kitų tyrimo formų grandis. Tai – eksperimentinio tyrimo rezultatų įdiegimas į kalbų dėstymą.

Taip pat būtina aptarti klausimą, kuris šiuo metu rūpi daugeliui – kiek metodikos eksperimentui yra reikalingi matematiniai duomenys ir koks turėtų būti minimalus matematinis arsenalas apdorojant gautus duomenis? Lingvistinės statistikos metodai ypač vertingi lingvistiniams tyrimams. Mokslo tyrimų bet koks rezultatas turi būti įvertinamas, priešingu atveju tyrėjas gerai nežinos nei jo svarbos, nei jo apimtį. Remiantis kokybiniais rodikliais, nustatyti mokymo dėsningumų neįmanoma. Analizuojant kiekybinius duomenis, būtinas matematinis arsenalas. Tačiau vien matematinis arsenalas neatspindi iki galo metodikos fenomeno, nes mokymo procese yra daug dalykų, kuriuos reikia analizuoti.

Matematinio aparato taikymo ribas metodikos eksperimente lemia pats eksperimento pobūdis, kiekybiniai ir kokybiniai parametrai, tiriamojo dalyko pobūdis. Universalūs tyrimo metodai ir rekomendacijos vargu ar yra priimtini.

Jeigu anksčiau gauti metodikos eksperimento duomenys matematinių dydžių išraiška, kurie vėliau buvo pakeičiami procentais, mus tenkino, tai dabar reikalingas kitas požiūris. Pirmiausia, būtina nustatyti eksperimento patikimumą, kita vertus, patikrinti eksperimento duomenų validumą, t. y. nustatyti, ar gauti rezultatai yra būtent tai, ko iš eksperimento tikėtasi, trečia, reikia bandyti nustatyti koreliaciją, nes tyrėją daugeliu atvejų domina ne absoliutūs dydžiai, bet jų ir kitų dalykų ryšys ir sąsajos. Toliau pateikiama eksperimento atlikimo schema ir pagrindiniai jo komponentai.

Du trečdaliai šios eksperimento schemos gali būti sėkmingai realizuoti lingvistikos tyrimuose.

Dabar norėtume trumpai aptarti pagalbinius tyrimo metodus.

Anketavimas. Tai yra palyginti naujas metodas. Jis atėjo į užsienio kalbų dėstytojų metodiką iš sociologinių mokslų. Tačiau metodikos tyrimuose anketavimas negali būti vienintelis taikomas metodas, nes jo rezultatai daugiau ar mažiau yra subjektyvaus pobūdžio. Jeigu tiriant konkretų klausimą anketomis pasitelkiama daug dalyvių, tada tyrimų duomenys turi nemažą mokslinę vertę. Tačiau reikia turėti galvoje tai, kad objektyviosios mokslinės tiesos sutapatinimas su daugelio nuomone metodiškai yra nepriimtina ir klaidinga.

Testavimas šiuolaikiniuose metodikos tyrimuose taikomas gana plačiai. Testas suprantamas kaip standartizuota kontrolinė užduotis, atliekama vienodomis visiems testo dalyviams sąlygomis norint gauti kiekybinius duomenis apie konkretaus mokomojo darbo etapo mokymo proceso būklę. Kitaip nei metodikos eksperimentas, testas yra kontrolinio pobūdžio dalykas ir paprastai apibūdina tiriamąjį objektą fiksuotame laike ir nurodo vieną iš jo požymių.

Pagrindinės testų savybės yra šios: 1) objektyvumas, 2) galimybė kiekybiniu požiūriu patikrinti išmokus kalbos dalykus, 3) galimybė kontroliuoti žinias, mokėjimus ir įgūdžius pasitelkiant grįžtamojo ryšio priemones, 4) nesudėtingas testų atlikimas ir rezultatų

derinimas, 5) galimybė naudoti standartizuotas testų rezultatų apskaitos priemones, 6) didelis testo dalyvių skaičius. Metodikoje išskiriamos trys pagrindinės testų rūšys (Теоретические основы обучения иностранным языкам 1981). Pirmia, testai, skirti konkrečios kalbinės veiklos išmokimo lygiui tikrinti, antra, testai, nustatantys gramatikos, leksikos, fonetikos žinių kiekį, trečia, testai, rodantys vertimo įgūdžius.

Mokymo proceso ir jo sudedamųjų dalių trukmės fiksavimas. Taikant šį metodą galima nesunkiai nustatyti dėstytojo ir studentų darbo laiką konkrečioje kalbinės veiklos rūšyje per pratybas.

Pokalbis. Jis gali vykti tiek per paprastas pratybas, tiek per metodikos eksperimentą, tiek per neauditorinį darbą. Pokalbis, kaip ir anketavimas, rengiamas, kai reikia detalizuoti turimus faktus, patikslinti juos, kritiškai analizuoti. Akiivaizdi pokalbio svarba yra tada, kai reikia atlikti mokomąjį eksperimentinio mokymo kontrolę. Per pokalbį gauti duomenys nemenkai gali paveikti eksperimento eigą, kreipti jį viena ar kita kryptimi. Tačiau tiek pokalbis, tiek anketavimas tam tikra prasme yra subjektyvaus pobūdžio, ir metodininkai rekomenduoja vertinti juos kritiškai ir atsargiai (Методика обучения иностранным языкам 1982).

Straipsnyje pateikta mokslinė tyrimo metodų analizė dažniausiai yra bendroji. Konkreti tyrimo metodų analizė būtų kito straipsnio objektas.

Išvados

1. Moksliniai tiriamieji metodai turtina bet kurį mokslą naujomis žiniomis, įvertintais faktais, atskleidžia naujus mokslo dalykų dėsningumus, leidžia realizuojant konkretaus mokslo duomenis įdiegti naujovių.
2. Kiekvieno mokslo naujovės yra įmanomos tik tuomet, jeigu, taikant mokslo tiriamuosius metodus, konkretaus kalbos dalyko arba lingvodidaktikos proceso analizė bus adekvati jų esmės sampratai. Tokios analizės rezultatai bus relevantiški tiek lingvistikos, tiek dėstymo metodikos požiūriu.
3. Lingvistikos ir glotoedukologijos mokslo tyrimo metodai tarpusavyje šiek tiek skiriasi, tačiau turi daugiau bendrų nei skirtingų bruožų.
4. Lingvistikos ir lingvodidaktikos mokslo tiriamųjų metodų glaudumas, pagrįstas lingvistine dėstymo metodika, yra viena iš sėkmingo dėstymo prielaidų.

Literatūra

- Velička, A. 2005. Kalbų dėstymo metodikos tiriamieji metodai, *Filologija* 13: 113–121.
- Данилов, М. 1975. *Дидактика*. Москва: Просвещение. 302 с.
- Методика обучения иностранным языкам*. Под ред. Н. Гез, М. Ляховицкого, А. Миролюбова. 1982. Москва: Высшая школа. 376 с.
- Теоретические основы обучения иностранным языкам*. Под ред. А. Климентенко, А. Миролюбова. 1981. Москва: Педагогика. 456 с.
- Штумман, Э. 1971. *Основы эксперимента в методике обучения иностранным языкам*. Воронеж. 242 с.
- Цетлин, В. 1968. «Эксперимент в методических исследованиях», *Иностранные языки в школе* 3: 23–41.

THEORETICAL INTERPRETATION OF LINGUISTICS AND GLOTOEDUCOLOGY RESEARCH TECHNIQUES

Rasa Sklizmantaitė, Aleksandras Velička

The article contains the analysis of linguistics and methodical research techniques with indication of their general and specific characteristics. The authors underline the influence of the scientific research techniques over the science evolution and accent the importance of these techniques, when analyzing the scientific justification of teaching the foreign languages. The element of linguistics, according to the authors, is particularly important for scientific justification of lingua-didactic science. The examination of the scientific literature, supervision of the educative process, summarizing of data and linguistic statistics are the most important linguistic and methodical research techniques. In the authors' opinion, without the scientific research techniques the science progress is impossible, since the linguists and supervisors must be researchers of the subject they teach.

Keywords: glotoeducology, linguistics, lingua-didactics, methodology experiment, correlation, realization, statement, educative process.

Įteikta 2008-02-10; priimta 2008-02-15